ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΜΙΚΡΑ ΣΚΑΦΗ ΤΑΦΩΝ ΕΝ ΜΥΛΟΙΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ

Ἡ ἀνασκαφὴ ἐγένετο κατ᾽ Αὔγουστον τοῦ 1956 ἐντὸς τοῦ οἰκοπέδου τοῦ Κωνσταντίνου Μπόμπου, ἔνθα κατὰ τὴν ἀνόρυξιν τάφρων πρὸς θεμελίωσιν οἰκίας ἦλθεν εἰς φῶς ἀριθμὸς πλακῶν καὶ τμῆμα τάφου, ὅστις κατεστράφη ἐν μέρει ἐξ ἀγνοίας τῶν ἐργατῶν τῆς οἰκοδομῆς. Ἡ ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία εἰδοποιήθη μετὰ τὴν ἀνεύρεσιν ἰχνῶν καὶ δευτέρου τάφου [1].

Κατὰ τὴν διερεύνησιν τοῦ ὁριζομένου ὑπὸ τῶν θεμελίων χώρου ἀνευρέθησαν ἐν συνόλῳ δύο τάφοι καὶ ἐκαθαρίσθη τὸ ἐναπομένον ἥμισυ τρίτου.

Οἱ τάφοι κεῖνται ἀριστερᾷ τῷ εἰσερχομένῳ εἰς τὸ χωρίον τῶν Μύλων ἐξ Ἄργους παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν καὶ εἰς ἀπόστασιν δέκα μέτρων ἀπ᾽ αὐτῆς. Καὶ οἱ τρεῖς ἦσαν κιβωτιόσχημοι μετὰ πλευρῶν κτιστῶν διὰ πλακοειδῶν λίθων ἄνευ συνδετικοῦ. Ὁ Α καὶ ὁ Β ἐκαλύπτοντο διὰ πλακῶν, ἐνῷ ὁ Γ εὑρέθη πλήρης χωμάτων καὶ ἀκάλυπτος. Ἡ ὑπεράνω αὐτῶν ἐπίχωσις ἦτο μικρά, μόλις 0.50 μ., ἀποκλειστικῶς ἀποτελουμένη ἐξ ἀμμοχαλίκου.

ΤΑΦΟΣ Α. (Σχεδιογρ. 1, Α καὶ εἰκ. 1).

Προσανατολισμός: ἐκ Δυσμῶν πρὸς Ἀνατολάς. Σχῆμα ἐλαφρῶς σφηνοειδές. Μῆκος 1.90, βάθος 0.84, πλάτος 0.54 - 0.71 μ.

Αἱ δύο στεναὶ πλευραὶ ἔχουσι κατασκευασθῆ ἐκ μιᾶς πλακὸς ἑκάστη, εἰς δὲ τὰ κατώτερα μέρη τῶν δύο μακρῶν ἔχουσι χρησιμοποιηθῆ εὐμεγέθεις πλάκες καθέτως ἐν εἴδει ὀρθοστατῶν.

Μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν καλυπτηρίων πλακῶν τὸ ἐσωτερικὸν ἀπεκαλύφθη πεπληρωμένον κατὰ τὰ δύο τρίτα ὑπὸ καθαροῦ χώματος. Ὁ τελικὸς καθαρισμὸς ἀπεκάλυψε τὸν σκελετὸν μιᾶς γυναικὸς κειμένης ἐκτάδην καὶ ἐχούσης τὰς χεῖρας κατὰ μῆκος τοῦ σώματος. Ἡ κεφαλὴ ἔκειτο πρὸς Δυσμὰς βλέπουσα πρὸς τὰ ἄνω. Ὀστᾶ

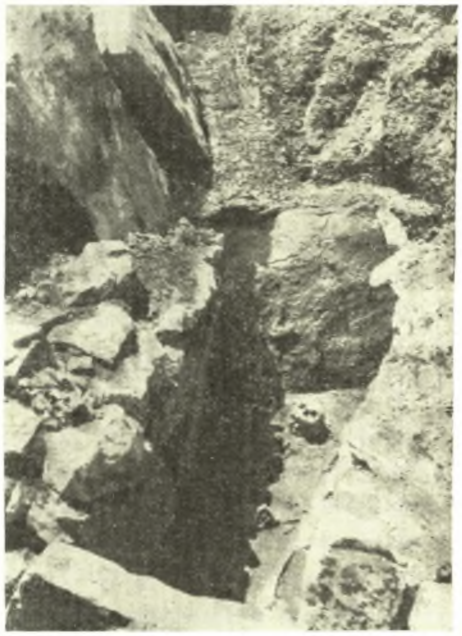

Εἰκ. 1. Ὁ τάφος Α μετὰ τὸν καθαρισμόν του.

ἑτέρου σκελετοῦ εὑρέθησαν παρὰ τοὺς πόδας, ὑπ᾽ αὐτοὺς καὶ παρὰ τὴν κεφαλήν. Σπόνδυλοι ὁμοίως ἀνευρέθησαν καὶ ἐντὸς τῶν μεταξὺ τῶν λίθων τῶν πλευρῶν τοῦ τάφου κενῶν, ὥστε φαίνεται, ὅτι ἡ κατὰ χώραν νεκρὰ ἦτο ἡ τελευταία ταφεῖσα, πρὸ τῆς ταφῆς τῆς ὁποίας εἶχε προηγηθῆ ἐπιπόλαιος καθαρισμὸς τοῦ τάφου ἐκ τῶν προγενεστέρων ὀστῶν.

Πλησίον τῆς κεφαλῆς καὶ ΒΔ. αὐτῆς ἔκειτο ἀνεστραμμένον τὸ πῶμα πηλίνης πυξίδος, τῆς

[1] Εὐχαριστίας ὀφείλω εἰς τὸν Ἔφορον Ἀρχαιοτήτων Ἀργολίδος κ. Βερδελῆν, ὅστις ἀνέθεσεν εἰς ἐμὲ τὴν διεξαγωγὴν τῆς μικρᾶς ἐρεύνης ἐν Μύλοις καὶ μοι παρεχώρησε τὴν δημοσίευσιν τῶν εὑρημάτων.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
17/10/2023 13:23:42 EEST - 167.114.118.212

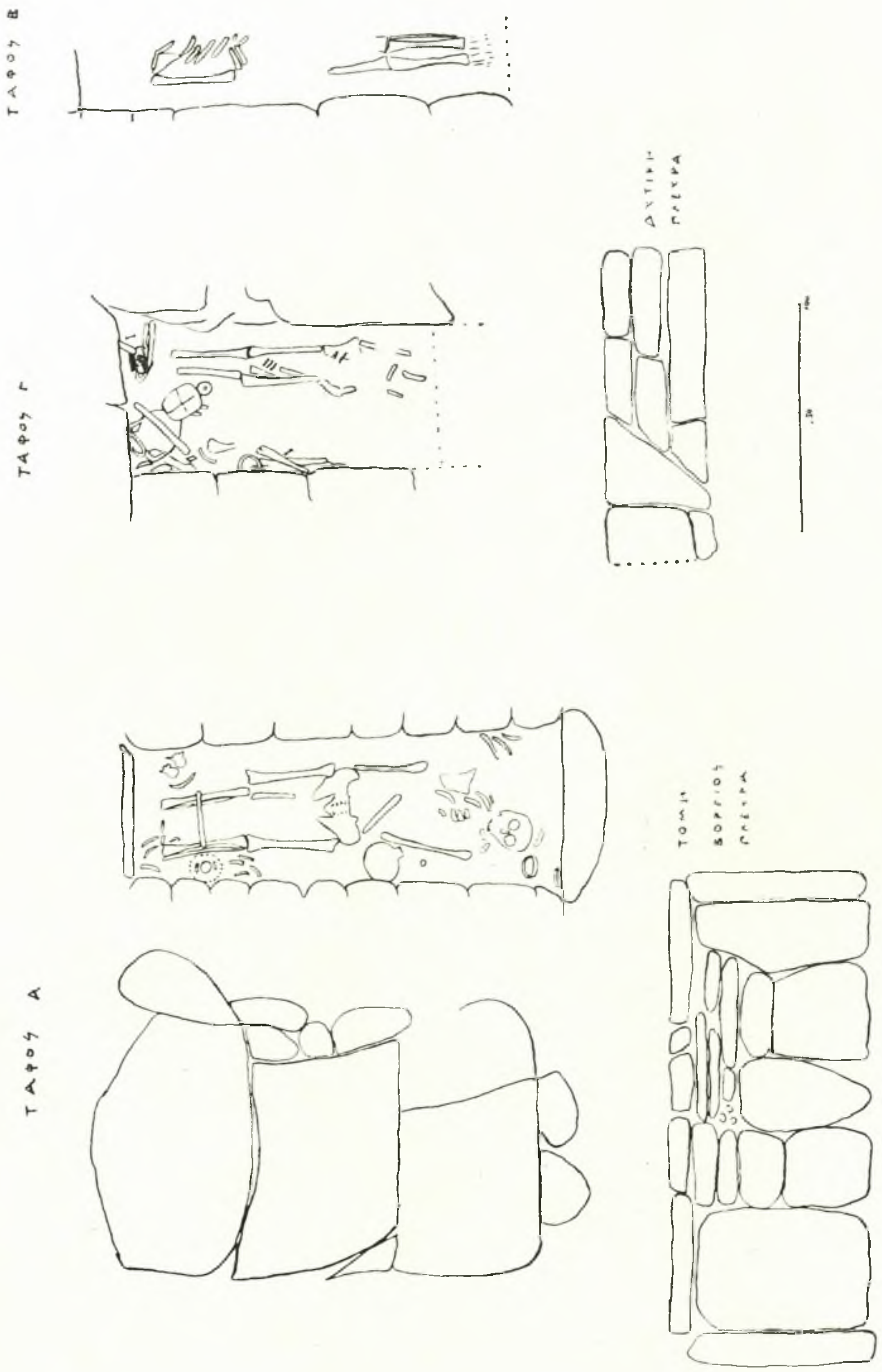

Σχεδιογρ. 1. Σχεδίασμα τῶν ἀνασκαφέντων τριῶν τάφων Α, Β, Γ.

ὁποίας τὸ κύριον σῶμα ἔκειτο παρὰ τοὺς πόδας [1]. Εἰς τὸ ὕψος τῶν ὤμων μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ὀστῶν ἀνευρέθησαν δύο κεφαλαὶ περονῶν καὶ τμῆμα τῆς βελόνης τῆς ἑτέρας ἐξ αὐτῶν, ὡς καὶ δύο κρίκοι ἀνοικτοὶ καὶ δύο μικραὶ πυραμίδες, αἵτινες μετὰ τῶν κρίκων ἀπετέλουν ἐνώτια. Παρὰ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, καλυπτόμενον διὰ λιθαρίου, ἔκειτο χαλκοῦν κάτοπτρον καὶ ὀλίγον δυτικώτερον χαλκοῦς δακτύλιος καὶ χαλκῆ ὁμοίως λαβὴ πιθανῶς ξυλίνης πυξίδος. Ἐν τοῖς χώμασιν εὑρέθη καὶ τεμάχιον σιδηροῦ ἥλου, ἴσως ἐκ ξυλίνου φερέτρου [2].

Τάφος Β.
(Σχεδιογρ. 1, Β).

Προσανατολισμός: ἐκ Δυσμῶν πρὸς Ἀνατολάς. Μῆκος 1.89, βάθος 0.40, σωζ. πλάτος 0.27 - 0.30 μ.

Ἔκειτο πρὸς Ἀνατολὰς τοῦ Α εἰς ἀπόστασιν 2 μ. Εἶχεν ἐν μέρει καταστραφῆ. Εἷς μόνος νεκρὸς εἶχε ταφῆ ἐκτάδην ἐν αὐτῷ, ἔχων τὴν κεφαλὴν πρὸς Δυσμάς. Οὗτος ἀνῆκεν εἰς ὑψηλοῦ αναστήματος ἄτομον (1.58 μέχρι τοῦ ὤμου). Ἡ δεξιὰ χεὶρ ἐφέρετο ἐπὶ τοῦ στήθους.

Ὑπὸ τῶν ἐργατῶν τῆς οἰκοδομῆς μοὶ ἐπεδόθησαν ὀλίγα ἀβαφῆ ὄστρακα, προερχόμενα ἐκ τοῦ τάφου αὐτοῦ. Ταῦτα ἀνῆκον εἰς μικρὸν ἀγγεῖον σύγχρονον τοῦ τάφου Α.

Τάφος Γ. (Σχεδιογρ. 1, Γ, εἰκ. 2).

Προσανατολισμὸς ἐκ ΒΔ. πρὸς ΝΑ. Σωζ. μῆκος 1.35, πλάτος 0.58 - 0.71, βάθος 0.47 μ.

Ἔκειτο ΒΑ. τοῦ Α εἰς ἀπόστασιν 4 μέτρων περίπου. Ἡ νοτία πλευρὰ εἶχεν ἀποκοπῆ ἐκ τοῦ ὀρύγματος τῶν θεμελίων.

Τὸ ἐσωτερικὸν εὑρέθη πλῆρες χωμάτων, ἅτινα ἀπέδοσαν ἀβαφῆ τινα ὄστρακα μόνον.

Εἰς βάθος 0.37 ἀπεκαλύφθη σκελετὸς ἐνηλίκου ἀτόμου κειμένου ἐκτάδην καὶ ἔχοντος τὴν κεφαλὴν πρὸς Νότον. Οὗτος δὲν συνωδεύετο ὑπὸ κτερισμάτων [1]. Εἰς τὸ αὐτὸ βάθος διεκρίνετο τὸ ἄνω μέρος κρανίου παρὰ τὸν ἀριστερὸν πόδα τοῦ πρώτου σκελετοῦ καὶ τὸ ἄνω μέρος ἀμφορέως (εἰκ. 7) κατὰ τὴν ΒΔ. γωνίαν τοῦ τάφου. Κάτωθεν τοῦ αὐτοῦ σκελετοῦ, εἰς βάθος μέχρι 0.47, ἔκειντο ἀναμεμειγμένα ὀστᾶ, ἐν οἷς καὶ μηριαῖον ἐνηλίκου ἀτόμου. Παραλλήλως πρὸς τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ τάφου εὑρίσκοντο συμμαζευμένα ὀστᾶ ποδῶν ὁμοῦ μετὰ μικροῦ κυπέλλου (εἰκ. 8γ). Κατὰ τὴν ΒΔ. γωνίαν μακρὰ καθὼς καὶ ἄλλα μικροτέρου μεγέθους ὀστᾶ περιέβαλλον τὸν προαναφερθέντα ἀμφορέα ἐν σωρῷ. Μεταξὺ αὐτῶν εὑρέθη ἐν τεμαχίοις μικρὰ πρόχους (εἰκ. 8β καὶ 9β) καὶ μικρὸν πήλινον ἀμφικωνικὸν κομβίον. Παρὰ τὸ κρανίον εἶχεν ἀποτεθῆ μικρὸς σκυφίσκος, κατὰ δὲ τὴν ΒΑ. γωνίαν ὑπὸ μακρὰ ὀστᾶ ἑτέρα πρόχους (εἰκ. 8α καὶ 9α). Μεταξὺ τῶν ὀστῶν τοῦ κατωτέρου στρώματος ὑπῆρχον ἄφθονοι χάλικες.

Εἰκ. 2. Ὁ τάφος Γ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀνασκαφῆς του.

Ἡ ἱστορία τῶν ταφῶν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνακεφαλαιωθῇ ὡς ἀκολούθως: ὁ τελευταῖος ταφεὶς νεκρὸς εἶναι ὁ κατὰ χώραν εὑρεθεὶς (IV). Εἰς τὸν εὐθὺς προγενέστερον ἀνήκουσι τὰ ὑπ' αὐτὸν καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν κείμενα ὀστᾶ (III). Ἔτι προγενέστερα τυγχάνουσι τὰ ἐν τῇ ΒΔ. γωνίᾳ συγκεντρωθέντα περὶ τὸ

[1] Ἡ ἐν τῷ σχεδιογραφήματι 1 Α θέσις τῆς πυξίδος εἶναι ἡ ἀρχικὴ περίπου, οὐχὶ ὅμως ἡ ἀκριβής, διότι αὕτη μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ τάφου ὑπὸ τῶν ἐργαζομένων ἐν τῇ οἰκοδομῇ ἀφῃρέθη ὑπὸ τοῦ Ἀστυνομικοῦ Σταθμάρχου Μύλων ἔκ τινος σχισμῆς τῶν πλακῶν πρὸς ἐξασφάλισίν της.

[2] Βλ. Ure, Sixth and Fifth Century Pottery from Excavations at Ritsona, 1927, σ. 5 - 6 τάφ. 123 καὶ ΑΔ 15, 1933/35, τάφ. 7 σ. 47.

[1] Τὸ κρανίον ἔκειτο εἰς τὸ σημεῖον, ὅπερ ἀπεκόπη ὑπὸ τῶν θεμελίων. Πλὴν αὐτοῦ ὅμως οὐδὲν ἀνευρέθη ὑπὸ τῶν ἐργατῶν τῆς οἰκοδομῆς ἐκεῖ.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
17/10/2023 13:23:42 EEST - 167.114.118.212

κρανίον ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἀμφορέως, τῆς μικρᾶς πρόχου καὶ τοῦ πηλίνου κομβίου (II). Ἀρχαιότερα εἰσέτι φαίνονται τὰ κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν καὶ τὰ κατὰ τὴν ΒΑ. γωνίαν, ἅτινα εἶχον ἤδη παραμερισθῆ, ὅτε ἐτάφη ὁ νεκρός, εἰς ὃν ἀνῆκε τὸ κρανίον (I) (βλ. σχεδιογρ. 1).

ΕΥΡΗΜΑΤΑ

ΤΑΦΟΣ Α.

Ἀγγεῖα.

Πυξὶς ὑστεροκορινθιακὴ ἀκεραία μετὰ τοῦ πώματος αὐτῆς (εἰκ 3)· ὕψος 0.14 (μέχρι λαβῶν), δμ. βάσεως 0.07, δμ. στομίου 0.06.

Τοῦ γνωστοῦ σταμνοειδοῦς τύπου μετὰ πώματος ἐν εἴδει κύλικος. Ἡ διακόσμησις ἐγένετο

Εἰκ. 3. Πυξὶς ἐκ τοῦ τάφου Α.

διὰ καστανομέλανος καὶ ἰώδους βερνικίου ἐναλλάξ, ἀποτελεῖται δὲ ἐκ ζωνῶν ἐπὶ τῆς κοιλίας καὶ τοῦ ποδός, ῥαβδίων ἐπὶ τοῦ ὤμου καὶ σειρᾶς ἀνεξαρτήτων καλύκων λωτοῦ ἐπὶ τῆς κοιλίας[1]. Αἱ πυξίδες τοῦ τύπου τούτου εἶναι διατεθειμέναι κατὰ τὸν 5ον π.Χ. αἰ.[1]. Ἡ ἡμετέρα παρουσιάζει στενοτάτην συγγένειαν ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν καὶ τὴν διακόσμησιν πρὸς τὰς ἐν Ἄργει εὑρεθείσας· ἅπασαι δὲ ἀνήκουσιν εἰς τὴν αὐτὴν ἐποχήν[2].

Χαλκᾶ ἀντικείμενα.

1) Κάτοπτρον ἀκόσμητον (εἰκ. 4)· δμ. 0.115. Ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς κυκλικοῦ ἐλάσματος ἐλαφρῶς κυρτοῦ μετὰ συμφυοῦς λαβῆς. Μία μόνη στιγμὴ ἐπὶ τῆς ἐστιλβωμένης πλευρᾶς δηλοῖ τὸ

Εἰκ. 4. Κάτοπτρον ἐκ τοῦ τάφου Α.

κέντρον τοῦ κατόπτρου.

2) Δακτύλιος φέρων κυκλικὴν σφενδόνην ἐν σχήματι τροχοῦ (δμ. 0.21, δμ. σφενδόνης 0.01, πάχος 0.003). Τὰ σκέλη τοῦ τροχοῦ δημιουργοῦνται δι᾽ ὀπῶν, αἵτινες ἴσως ἔφερον ἐνθέτους λίθους. Εἰς τὸ κέντρον ὑπάρχει ὁμοίως τυφλὴ ὀπή. Ἡ σφενδόνη συγκρατεῖται ἑκατέρωθεν ὑπὸ δύο κεφαλῶν ὄφεων (εἰκ. 6α)[3].

3) Δύο κεφαλαὶ περονῶν ἐν σχήματι καρ-

[1] Πρόκειται περὶ τοῦ διακοσμητικοῦ τύπου τῶν σταγόνων, ὅστις προφανῶς κατάγεται ἐκ τῆς συνήθους ζώνης ἐξ ἀνθέων καὶ καλύκων λωτοῦ, οἵτινες συνδέονται διὰ καμπύλων μίσχων κάτωθεν (εἰκ. 5α). Ἐνίοτε ἀπαντᾷ σειρὰ καλύκων μόνων ἐναλλὰξ καστανῶν καὶ ἰωδῶν ἢ μονοχρώμων ὁμοίως συνδεομένων διὰ μίσχων (εἰκ. 5β). Ἁπλουστάτη δὲ μορφὴ εἶναι ἡ ἡμετέρα, ἔνθα παραλειπομένων τῶν μίσχων δίδεται ἡ ἐντύπωσις φυλλαρίων ἢ σταγόνων (εἰκ. 5γ). Οἱ δύο τελευταῖοι τύποι ἀπαντῶσιν ἐπὶ τῆς ὑπ᾽ ἀριθ. 923 πυξίδος τοῦ Μουσείου Ναυπλίου ὁ μὲν ἐπὶ τοῦ ὤμου, ὁ δὲ ἐπὶ τῆς κοιλίας. Διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἀνθεμίων κλπ. πρβλ. Necrocorinthia, σ. 155 εἰκ. 64 καὶ 65.

[1] Necrocorinthia, σ. 331 κ.ἑ.

[2] ΑΔ 15, 1933/5, σ. 18 εἰκ. 3 (πρῶτον καὶ δεύτερον τοῦ 2ου τάφου) καὶ σ. 46 εἰκ. 28 (τὰ δύο ἐν τῷ μέσῳ ἄνω ἀγγεῖα καὶ τὰ τέσσαρα ἀκραῖα κάτω τοῦ 7ου τάφου).

[3] Αὐτόθι, σ. 40 εἰκ. 22 καὶ ἐξ Ἡραίου Ἄργους μεθ᾽ ὁμοίας σφενδόνης ἀλλὰ διαφόρου διακοσμήσεως ἐν Arg. Her. πίν. LXXXIX ἀρ. 695, 697.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
17/10/2023 13:23:42 EEST - 167.114.118.212

ποῦ ῥοιᾶς μετὰ τμήματος τῆς βελόνης τῆς ἑτέρας ἐξ αὐτῶν (δμ. κεφαλῶν 1 ἑκ.· εἰκ. 6β).

Ἡ ἐργασία των εἶναι λεπτοτάτη ἐφάμιλλος χρυσῶν κοσμημάτων. Ἑκάστη ἀποτελεῖται ἐκ δύο τμημάτων. Ἐκ τοῦ μεταξὺ τῶν δύο τμημάτων μέρους ἐξέρχονται τέσσαρα μεγάλα φυλλάρια στρεφόμενα πρὸς τὰ ἄνω καὶ τέσσαρα μικρὰ στρεφόμενα πρὸς τὰ κάτω. Ἐκ τοῦ ἰδίου σημείου ἐξέρχονται καὶ τέσσαρα πλατέα συρμάτια, ἅτινα καταλήγουσιν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ καρποῦ, ὅστις περιβάλλεται ὑπὸ τῶν μεγαλυτέρων φυλλαρίων ἐν εἴδει σεπάλων. (Τὰ συρμάτια ταῦτα μόνον ἐν μέρει διατηροῦνται). Ἐπὶ τῶν φυλλαρίων διακρίνονται πυκναὶ κάθετοι ἐγχάρακτοι ῥαβδώσεις. Τὸ σύνολον οὕτως ἔχει

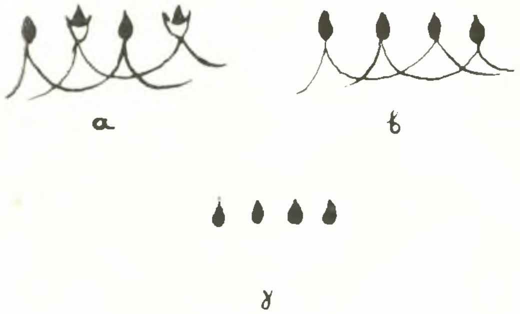

Εἰκ. 5. Βαθμιαία ἐξέλιξις ἀπὸ τῶν καλύκων τοῦ λωτοῦ εἰς τὰς ἁπλᾶς σταγόνας.

ἀποβῆ διακοσμητικόν, μόνος δὲ ὁ καρπὸς ὁμοιάζει πρὸς φυσικόν.

Τὸ σωζόμενον τμῆμα τῆς βελόνης φέρει ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς ὁριζοντίας ἐγχαράκτους γραμμάς.

Ὁ τύπος τῶν περονῶν μετὰ κεφαλῆς ἐν σχήματι καρποῦ ῥοιᾶς εἶναι λίαν διαδεδομένος ἐν τῇ ἁπλουστέρᾳ αὐτοῦ μορφῇ[1]. Ὁμοιόταται εἶναι αἱ εὑρεθεῖσαι ἐν Ἄργει[2], αἵτινες ὅμως οὐδένα διάκοσμον φέρουσι.

4) Δύο ἐνώτια (εἰκ. 6γ)[3].

Ἕκαστον ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς ἀνοικτοῦ δακτυλίου καὶ μικρᾶς πυραμίδος. Τὸ ἐν ἄκρον τῶν δακτυλίων διχάζεται τὸ δ' ἕτερον εἶναι αἰχμηρόν. Ἑκάστη πυραμὶς ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς ὀρθογωνίου πλακιδίου, ἐφ' οὗ στηρίζεται ἡ συμπαγὴς πυραμίς, ἥτις ἔχει σμιλευθῆ οὕτως, ὥστε κάτω μὲν παρουσιάζει ὀκτώ, ἀνὰ τέσσαρα ἐπαλλήλως κείμενα, σφαιρίδια, ἄνω δὲ μιμεῖται περιέλιξιν σύρματος. Τὸ ὅλον καταλήγει εἰς ἕτερον σφαιρίδιον ἔχον μικρὰν προεξοχήν, δι' ἧς ἐξῃρτᾶτο ἐκ τοῦ δακτυλίου. Ὁ τύπος οὗτος ἐνωτίων εἶναι λίαν διαδεδομένος κατὰ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ μέσα τοῦ 5ου αἰ. γνωστὸς καὶ ἐκ τῆς ἀγγειογραφίας καὶ ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν[1]. Ὁμοιότατα εἶναι τὰ ἐκ Λουσῶν

Εἰκ. 6. Χαλκᾶ κοσμήματα καὶ λαβὴ ἐκ τοῦ τάφου Α.

καὶ τὰ ἐξ Ἄργους[2].

5) Λαβὴ πώματος ξυλίνης πυξίδος (εἰκ. 6δ). Ἡ πυξὶς ἦτο ἀσφαλῶς μικροῦ μεγέθους, ἐφ' ὅσον τὰ τοιχώματα δὲν ὑπερέβαινον τὸ πάχος τῶν 0.005 - 0.007 μ. Ὁ δακτύλιος ἔκειτο πι-

[1] Ἡ ὑποδήλωσις σεπάλων ἐπὶ τοῦ καρποῦ εἶναι σπανιωτέρα (πρβλ. τὸ ἐν ÖJh. 1901 εἰκ. 89, ὅπερ ἀναφέρεται ὡς Ohrhänge, JACOBSTAHL, Greek pins ἀρ. 142, Perachora, πίν. 76 ἀρ. 20 καὶ 30, ἔνθα ὑπάρχουσι 4 φύλλα ὁμοίως ἀλλ' ἁπλᾶ. Φέρον φύλλα ὡς σέπαλα ἄνω καὶ κάτω βλ. ἐν Catalogo delle orefice del Museo Nationale di Napoli, πίν. V, 3 καὶ 5· 6ου αἰ.). Περὶ τῆς χρήσεως ἐν JACOBSTAHL, αὐτ. εἰκ. 332-338, ἔνθα παραδείγματα ἐκ τῆς ἀγγειογραφίας.

[2] Πρβλ. ΑΔ 15, 1933/5 σ. 40 εἰκ. 22.

[3] Ἐν τῇ εἰκόνι ἡ μικρὰ βάσις ἔδει νὰ ᾖ ἀνεστραμμένη φέρουσα τὰς τέσσαρας μικρὰς προεξοχὰς κάτωθεν ἐν εἴδει σταγονιδίων (πρβλ. τὰ ἀναφερόμενα κατωτέρω παραδείγματα).

[1] Ἐντελῶς ὅμοιον τὸ ἐκ Λουσῶν (ÖJh. 1901, σ. 54 εἰκ. 91), ὅπερ εἶναι ἀκέραιον· πρβλ. τὰ ἀνεστραμμένα ἐν Olympia IV, πίν. LXVI ἀριθ. 1157, 1158, 1159, 1160, ἐν Perachora, σ. 177, ἔνθα παραπέμπει καὶ εἰς τὰ σχετικὰ παραδείγματα (πίν. 79 1. 3. 5. 7) καὶ κυρίως ἐν HAZDACZEK, Der Ohrschmuck der Griechen und Etrusken, σ. 18 κ. ἑ. εἰκ. 30, 31 καὶ ΑΔ 1933/5, σ. 40, εἰκ. 22.

[2] Τὰ τελευταῖα ἴσως θὰ ἔδει νὰ τεθῶσιν ὀρθὰ καὶ οὐχὶ ἀνεστραμμένα, ἐφ' ὅσον σαφῶς διακρίνεται τὸ σημεῖον ἐξαρτήσεως ἐπὶ τοῦ σφαιριδίου ἄνω. Καὶ παρ' ἡμῖν εὑρέθησαν ἀποκεκολλημένα λόγῳ τῆς φθορᾶς, ἐπανασυνεδέθησαν δὲ διὰ τὴν φωτογράφησιν.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
17/10/2023 13:23:42 EEST - 167.114.118.212

θανῶς ἐντὸς αὐτῆς. Ὁ τύπος τῆς λαβῆς εἶναι ὁ κοινός, γνωστὸς ἐξ Ὀλυμπίας, Ἡραίου Ἄργους καὶ Περαχώρας [1].

Τάφος Γ.

1) Ἀβαφὴς ἀμφορίσκος (ὕψος 0.16, δμ. ἐπιπέδου βάσεως 0.052, δμ. κοιλίας 0.114, δμ. στομίου 0.102). Ἀκέραιος, κατεσκευασμένος ἐκ κιτρινωποῦ καθαροῦ πηλοῦ, φέρει ἐπάλειψιν ἐξ ὁμοιοχρόου ἀλοιφῆς. Εἶναι τοῦ συνήθους ΥΕ IIβ - ΥΕ IIIα τύπου (πρβλ. Form 11. 68 κατὰ Furumark) ἄνευ διακοσμήσεως (εἰκ. 7).

2) Μόνωτος ἀρτοειδὴς πρόχους ἀκεραία (ὕψος 0.068 - 70, δμ. κοιλίας 0.09, δμ. στομίου 0.053, δμ. βάσεως 0.039) (εἰκ. 8α, 9α).

Εἰκ. 7. Ἀμφορεὺς ἐκ τοῦ τάφου Γ.

Πηλὸς κιτρινωπὸς μεθ' ὁμοίας ἀλοιφῆς. Φέρει διακόσμησιν διὰ καστανομέλανος βερνικίου ἀποτελουμένην ἐκ παχείας ζώνης περὶ τὴν ἐπίπεδον βάσιν, δύο ταινιῶν περὶ τὴν κοιλίαν καὶ λοξῶν γραμμῶν ἐπὶ τῆς λαβῆς. Ἐπὶ τοῦ ὤμου ὑπάρχουσι δύο ἀπιοειδῆ κοσμήματα πεπληρωμένα διὰ πλέγματος καὶ μεταξὺ αὐτῶν γωνιῶδες κόσμημα (chevron). Τὸ ἀπιοειδὲς κόσμημα εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς ΜΜ Κρήτης ἤδη [2] καὶ ἐν Ἑλλάδι ἀπαντᾷ ἀπὸ τῆς ΜΕ ἐποχῆς. Ἐπὶ

[1] Πρβλ. Olympia IV, σ. 148 πίν. LV ἀρ. 931. Perachora, πίν. 60 ἀρ. 10 ἐπὶ χαλκῆς πυξίδος. Ὁμοία περίπου ἐν Arg. Her. II πίν. CXXI ἀρ. 2082. Ἡ ταύτισις πρὸς λαβὴν ξυλίνης πυξίδος φαίνεται ἀσφαλὴς καὶ ἐκ τοῦ ὅτι τὸ χῶμα παρουσίασεν ἐλαφρὰν μελάνωσιν εἰς τὸ σημεῖον τῆς εὑρέσεώς της.

[2] Τὸ ἀναφερόμενον ὡς raket and ball ὑπὸ τοῦ Evans.

μικρῶν ἀγγείων, ὡς τὸ παρόν, ἡ διακόσμησις αὕτη εἶναι λίαν συχνή, ἀνήκει δὲ εἰς τὴν ΥΕ I- ΥΕ IIα ἐποχήν. Ἡ προέλευσις σχεδὸν ὅλων εἶναι ἑλλαδική, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον συμφωνεῖ καὶ πρὸς τὴν καταγωγὴν τοῦ σχήματος τοῦ ἀγ-

Εἰκ. 8. Μυκηναϊκὰ ἀγγεῖα ἐκ τοῦ τάφου Γ.

γείου [1]. Ὡς πρὸς τὴν καταγωγὴν τοῦ θέματος [2] πλέον εὔλογον εἶναι τὸ συμπέρασμα τοῦ Furumark, καθ' ὃν ἐγένετο ἐν τούτῳ συγχώνευσις τοῦ ἀπὸ τῆς ΠΜ ἐποχῆς ἀπαντῶντος

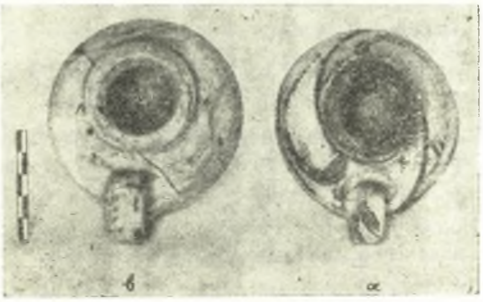

Εἰκ. 9. Τὰ Μυκηναϊκὰ ἀγγεῖα α καὶ β ἐκ τοῦ τάφου Γ.

θέματος τοῦ σκορπίου πρὸς τὰ γεωμετρικὰ τῆς σπείρας καὶ τοῦ ἐλευθέρου φύλλου [3].

[1] Τὰ λοιπὰ παραδείγματα εἶναι: 1) Ἐκ Μυκηνῶν, Ch.T. 516 πίν. XXIII, 2. 2) Ἐξ Ἁγ. Τριάδος, Palace of Minos II, II εἰκ. 315a. 3) Ἐκ Δημητριάδος, αὐτόθι 315b. 4 - 7) Ἐκ Προσύμνης, Pros. II εἰκ. 145 ἀρ. 251, εἰκ. 140 ἀρ. 137 (τοῦτο ταυτίζεται ἀπολύτως πρὸς τὰς διαστάσεις τοῦ ἡμετέρου), εἰκ. 281 καὶ 683 ἀρ. 611, εἰκ. 498 καὶ 683 ἀρ. 42. 8) ἐκ Πύλου ΠΑΕ 1953 σ. 248 εἰκ. 9 καὶ 9 - 10) ἐκ Παλαιοκάστρου Μονεμβασίας (Τὸ Ἔργον τῆς Ἀρχ. Ἑταιρ. 1956, σ. 100 εἰκ. 102).

[2] Βλ. Furumark, Myc. Pottery, mot. 63 σ. 121 καὶ σ. 394 - 395 εἰκ. 69.

[3] Πρβλ. ΑΔ 4, 1918, σ. 55 εἰκ. 4, JHS 1903, εἰκ. 18, Xanthoudides, The Vaulted Tombs of Mesarà, πίν. XIII, 1039 a, 1041 a. c, 1045 c, 1051a, XIV, 1100, 1066, XV 1074 (ἐκ ΠΜ σφραγισμάτων Μεσαρᾶς) καὶ τὰ ὡς ἄνω ἐν Evans καὶ Furumark ἀναφερόμενα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
17/10/2023 13:23:42 EEST - 167.114.118.212

3) Ὁμοία πρόχους, συγκολληθεῖσα ἐκ τεμαχίων (ὕψος 0.067, δμ. κοιλίας 0.09, δμ. στομίου 0.051, δμ. δακτυλιοειδοῦς βάσεως 0.041). Κατὰ τὸ σχῆμα ὀλίγον σφαιρικωτέρα τῆς προηγουμένης μετὰ ταπεινοτέρου λαιμοῦ. Πηλὸς κιτρινωπὸς μεθ' ὁμοίας ἀλοιφῆς (εἰκ. 8β, 9β). Ἡ διακόσμησις διὰ καστανομέλανος βερνικίου εἶναι λίαν ἐξίτηλος, ἀποτελεῖται δὲ ἐξ ἐννέα στενῶν ταινιῶν κατὰ τὸ κατώτερον αὐτῆς τμῆμα καὶ κυματοειδοῦς γραμμῆς, ἐξ ἧς φύονται φύλλα ἐπὶ τοῦ ὤμου. Περὶ τὸν λαιμὸν καὶ ἐπὶ τῆς ἐνάτης ἐκ τῶν κάτω ταινίας φέρει σειρὰν μικρῶν φυλλαρίων. Τὸ διακοσμητικὸν σχέδιον τοῦ κυματοειδοῦς βλαστοῦ (κατὰ Furumark Mot 16,8 grass or reed) ἀπαντᾷ ἀπὸ τῆς ΜΜ ΙΙβ - ΜΜ ΙΙΙ καὶ ΥΜ Ι ἐποχῆς, ὁπότε εἶναι συχνὴ καὶ ἡ ἐμφάνισις πολλῶν ταινιῶν κατὰ τὸ κάτω μέρος τῶν ἀγγείων μεγάλων καὶ μικρῶν. Τῶν ταινιῶν τούτων τὸ πάχος ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ μεγέθους τοῦ ἀγγείου [1]. Ἐπὶ ὁμοίου σχήματος ἀγγείου δὲν γνωρίζω ὅμοιον εἶδος διακοσμήσεως διὰ βλαστοῦ καὶ φυλλαρίων, δύναταί τις ὅμως νὰ παραβάλῃ τὰ φέροντα σπείρας, κυματοειδεῖς γραμμὰς ἢ καὶ σειρὰν φυλλαρίων [2].

4) Ἀβαθὲς κύπελλον ἀκέραιον μετὰ καθέτου ὑπερυψωμένης λαβῆς, ἐφ' ἧς διακρίνεται ἀνάγλυφος γραμμή (ὕψος μετὰ λαβῆς 0.046, μέχρι χειλέων 0.023, δμ. στομίου 0.062, δμ. βάσεως 0.024). Ἀβαφὲς ἐξ ἐρυθρωποῦ πηλοῦ ἄνευ ἀλοιφῆς (εἰκ. 8γ).

Τὸ σχῆμα κατάγεται ἐκ μεταλλίνου προτύπου ἔχει δὲ διατηρήσει καὶ τὴν ἐπὶ τῆς λαβῆς ἀνάγλυφον γραμμήν, ἥτις ἀπαντᾷ εἰς πλεῖστα μετάλλινα κύπελλα [3], ἔνθα εἶναι χρήσιμος διὰ τὴν στερέωσιν τοῦ διὰ τὴν λαβὴν χρησιμοποιουμένου ἐλάσματος [4].

5) Σκυφίσκος κωνικός, συνεκολλήθη ἐκ τεμαχίων (ὕψος 0.03, δμ. βάσεως 0.025, δμ. στομίου 0.050 - 55). Χειροποίητος. Πηλὸς ἐξωτερικῶς φαιός, ἐσωτερικῶς κιτρινωπός. Τὰ χείλη κλίνουν πρὸς τὰ ἔνδον κατὰ τὸν συνήθη εἰς τοὺς παλαιοτέρους χρόνους τύπον [1], ὅστις εἰς ὀλίγον μεγαλύτερον μέγεθος ἀπαντᾷ ἐν ἀφθονίᾳ εἰς τοὺς λαξευτοὺς τάφους (εἰκ. 8δ).

6) Κομβίον πήλινον ἀμφικωνικόν (ὕψος 0.03, δμ. βάσεως 0.016) ἐκ τεφρομέλανος πηλοῦ μεθ' ὁμοίας ἀλοιφῆς. Τοῦ παλαιοτέρου τύπου [2], ὅστις προσιδιάζει εἰς τοὺς ΥΕ Ι καὶ ΥΕ ΙΙ χρόνους.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ὁ τάφος Α φαίνεται ὅτι εἶχεν ἅπαξ χρησιμοποιηθῆ πρὸ τῆς τελικῆς ταφῆς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 5ου π. Χ. αἰ., διότι δύο μικρὰ ἐξ αὐτοῦ ὄστρακα προέρχονται ἀσφαλῶς ἐξ ἀγγείων τῆς προγενεστέρας ταφῆς ταύτης [3]. Ἡ τελευταία ταφὴ πρέπει νὰ ἀναχθῇ εἰς τὸ τρίτον τέταρτον τοῦ 5ου αἰ., λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν κυρίως τῆς Κορινθιακῆς πυξίδος [4]. Ἡ λεπτὴ ἐργασία τῶν χαλκῶν ἀντικειμένων εἶναι σύμφωνος πρὸς τὴν ἐποχὴν αὐτήν. Ὁ τύπος τῶν ἐνωτίων εἶναι διαδεδομένος κατὰ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ μέσα τοῦ 5ου αἰ., δύνανται δὲ νὰ ἀναχθῶσι τὰ εὑρεθέντα καὶ ἐντὸς τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ αἰῶνος.

Ὡς πρὸς τὴν ἐκ νέου χρησιμοποίησιν τοῦ τάφου παραβλητέος ὁ 5ος τάφος τοῦ Ἄργους [5] καὶ ὁ 7ος ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου. Σύγχρονος πρὸς τὸν τάφον Α εἶναι καὶ ὁ ἐντελῶς ὅμοιος τὴν κατασκευὴν Β. Ἡ ὕπαρξις τῶν δύο τάφων πλησίον ἀλλήλων ὡς καὶ πλήθους τεμαχίων

---

[1] Βλ. BOSANQUET DAWKINS: The Unpublished Objects from Palaikastro Excavations (BSA Suppl. Pap. 1) σ. 31 εἰκ. 19 a, πίν. XVd καὶ XVI c, ὅπερ φέρει καὶ τὰς ταινίας κάτω· πρβλ. καὶ Myc. Pottery, σ. 155 καὶ P. of Minos II, εἰκ. 282b καὶ 283.

[2] Prosymna II, εἰκ. 343, Arg. Her. II, σ. 92-93 εἰκ. 22. Προϊστ. Ἐλευσίς, σ. 119 εἰκ. 98 ἀρ. 354.

[3] Πρβλ. P. of Minos II, σ. 631 εἰκ. 395, 398, 407, 409 A - B. Συνήθως ἐπὶ πηλοῦ οὐχὶ μικρογραφικά, Ch. T. 528,40 - 518,39 - 533,7.

[4] Πρβλ. ἐπὶ μεταλλίνων KARO, Schachtgr. πίν. CLXIV 170 καὶ 76 καὶ CXXXVI 786/7, καὶ συσχετισμὸν πηλίνων - μεταλλίνων ἐν N. T. at Dendra, σ. 136 εἰκ. 117.

[1] FURUMARK, Myc. Pottery, Form 57 : 204.

[2] FURUMARK, Chronology of Myc. Pottery, σ. 89 τύπος a 2.

[3] Καὶ τὰ δύο προέρχονται ἐκ μικρῶν σκύφων. Τὸ ἓν φέρει τμῆμα ἀνθεμίου, ὁμοιότατον πρὸς τὰ ἐν τῷ 5ῳ τάφῳ τοῦ Ἄργους· βλ. ΑΔ 15, 1933/5, σ. 42 εἰκ. 24.

[4] Ὁ PAYNE (Necrocorinthia, σ. 331 κ. ἑ.) τοποθετεῖ αὐτὰς μετὰ τὰ μέσα τοῦ 5ου αἰῶνος. Ἡ κ. ΚΑΡΟΥΖΟΥ (ΑΔ 1933 5 σ. 20) ἐκ τῆς εὑρεθείσης μετ' αὐτῶν ἐν τάφῳ 7ῳ ἐρυθρομόρφου ληκύθου τὰς καταβιβάζει μέχρι τοῦ 401 π. Χ.

[5] ΑΔ 15, 1933/35, σ. 21 καὶ 46.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
17/10/2023 13:23:42 EEST - 167.114.118.212

πλακῶν καὶ λίθων, οἵτινες εἶχον ἐξαχθῆ ὑπὸ τῶν ἐργατῶν τῆς οἰκοδομῆς πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς ὑποδηλοῖ τὴν ὕπαρξιν νεκροταφείου τῆς ἐποχῆς αὐτῆς εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο. Ἀξιοσημείωτος ὁμοίως τυγχάνει ἡ παρὰ τοὺς κλασσικοὺς τάφους παρουσία τοῦ μυκηναϊκοῦ τάφου Γ. Οὗτος φαίνεται ὅτι ἔχει χρησιμοποιηθῆ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ΥΕ Ι - ΥΕ ΙΙ ἐποχῆς, τὰ δὲ ἐν αὐτῷ εὑρεθέντα ἀντικείμενα δεικνύουν ὁμοιογένειαν. Ἐνδιαφέρουσα θὰ ἦτο ἡ ἀκριβὴς χρονολόγησις τῆς τελευταίας ταφῆς ἐν τῷ τάφῳ Γ, ἥτις ὅμως δὲν καθίσταται δυνατὴ λόγῳ τῆς ἐλλείψεως κτερισμάτων. Εἶναι προφανὲς πάντως ὅτι καὶ ἡ ταφὴ αὕτη ἐγένετο κατὰ τοὺς μυκηναϊκοὺς χρόνους, ἐφ᾽ ὅσον ἐν τῇ ἐπιχώσει τοῦ τάφου οὐδὲν μεταγενέστερον τῆς μυκηναϊκῆς ἐποχῆς ὄστρακον εὑρέθη.

Σημειωτέον ὅτι ὁ χῶρος τῆς εὑρέσεως τῶν τάφων δὲν ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τοῦ λοφίσκου τῆς προϊστορικῆς Λέρνης, ἔνθα αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς Κλασσικῶν Σπουδῶν ἔφερον εἰς φῶς ὀλίγα κλασσικῆς ἐποχῆς εὑρήματα, μία δὲ περαιτέρω ἔρευνα ἐνταῦθα θὰ ἀπέβαινε χρήσιμος διὰ τὴν μελέτην τῆς κλασσικῆς Λέρνης.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΠΡΩΤΟΝΟΤΑΡΙΟΥ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
17/10/2023 13:23:42 EEST - 167.114.118.212